

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il **ר' ישראל נג'ארה**

אוצר השירה והמליצה
י"ת טניוב ר' ישראל נג'ארה

נולד קרוב לשנת שי"ך בעיר דמשק. אביו ר' משה, מילידי צפת, היה חכם ומופר סהיר וכתב הרבה ספרים (ובהם הערות חשובות על ס' „מורה הנבוכים“ להרמב"ם). אולם ר' ישראל בנו לא עסק במחקר ובפילוסופיה, אלא שם כל מעייניו בשיר וקבלה. בנעוריו כתב גם שירי חול, אך אח"כ הקדיש את כשרונו השירי רק לתפלות ולפיוטים. הוא היה רב ואב"ד בעיר עזה, ושם מת (שנת מותו לא נודעה). שירי ר"י נג'ארה הם מעשה ידי אמן ביופי שפתם ומנגונם, ומעשה ידי משורר אמתי בעומק רגשותיהם וברוך נפשותם ובעוזו חתפעלותם והתלהבותם. הוא מפליא אותנו גם בדבקותו העזה כאלהים, גם בתגותו לפני הקב"ה את צרות כנסת-ישראל, גם בנחומיו ותקותיו לעתיד המאושר של עמו, — ככל אלה אין כמעט דומה לו בין משוררינו שקדמו לו מימי ערוך שמש של התקופה הספרדית. ואף כי הרבה למד מגדולי המשוררים של התקופה הספרדית-הערבית ויעש כמתכונתם, נתן לשיריו גם צורות חדשות, שונות מן התכנית שיסדו משוררינו בתקופה ההיא. הוא חקק את צורות השירים שבכל הלשונות שהיו ידועות לו: הוא עשה כמתכונתם (בנוגע „למשקל“) של המשוררים הטורקים, ההיספאנים, האיטלקים, היוונים החדשים, ועוד. בראש כל אחד מפיוטיו ותפלותיו רשם התחלתו של איזה שיר לועזי, אשר לפי נגונו („לחן“) יושר הפיוט או התמלה. בשביל תדושויו אלה רבו מתנגדיו המערערים עליו (ביחוד דבר בגנותו בן-דורו המקובל ר' חיים ויטאל; ואולם רבו המקובל המפורסם ר' יצחק לוריא — האר"י — אמר על ר"י נג'ארה, כי „שירותיו השוכות בשמים“). וגם נהג נגי'ארה לתת לפיוטיו, כשהן שיחות בין הקב"ה ובין כנסת-ישראל, דמות שיחות בין אהב ואהובתו, עד כי בהשקפה ראשונה נדמו כשירי ענבים (וגם יש בהם לפעמים דברי ענבים עוים). — וכמוכן גם בזה לא היתה רוח בני דורו נוחה הימנו. אך בכ"ז נתקבלו שיריו באהבה אצל היהודים הספרדים בארץ הקדם (בארץ-ישראל ובצפון אפריקה) ומיוטיו ותפלותיו מושרים ככל בתי-כנסיותיהם, כשירי ר"י הלוי.

משיריו ופיוטיו של נג'ארה יצאו קבוצות אחדות עוד כחיי המחבר (ומירות ישראל, צפת ש"ו, ובהוספות רבות בוויניציאה שג"מ; ובשנת שס"ח הוציא המחבר קבוצת שירי-חול בשם „מימי ישראל“). ובשנת תרי"ח נדפס בווינא ס' „פוטונים“, קבוצת פיוטים ותפלות של נג'ארה עפ"י כתב-יד. אנהנו נביא בזה דוגמאות משיריו, מתוך „ומירות ישראל“ ושירים אחרים מס' ה„פוטונים“.

שירי כנסת-ישראל בגולה.

שְׁמִי לְעֶבֶד נִמְכָּר
בְּיַד מוֹנֵי, רַד הַמּוֹנֵי,
רוּשׁ בְּמִקוֹם תִּירוּשׁ הֵן אֶשְׁכֵּךְ
וּמִי לְעֵנָה תִּרְנְנִי;

א. יֵאֱחָזֵנִי כְּאֵב.

יֵאֱחָזֵנִי כְּאֵב נִמְכָּר
עַל נוֹד מִנִּי מִחֲמַד-עֵינֵי,

ג. יונתי.

יונתי, מה לך נודדת
 מקו אל קו תרחמי,
 ובהרה תקריב ללדת
 בחבל תתעלפי?
 עוד תהני כאן נחמדת
 באצף-הוד תתעלפי.
 תם, נעתם, אלוף נעתם⁶
 אבנה שלם⁶, יונת אלם,
 לא תרנני עוד.
 נא אחותי, רעיתי, יונתי, תמחי,
 התעטפי בתכריך בוע,
 חיש אקבץ עם נפוע,
 בואי אחותי בלה! — — —

ד. צירי נדוד.

צירי נדוד יאחונני,
 רעי, חנוני, חנוני!
 יצא דוד חשקי מאתי
 נאני לבדי נשארתי,
 בלתי בין נכרים נדרתי,
 תחת אהבה ישמוני.
 שואג נשארתי בלביא,
 נשקפתי בעד אשנבי

אף לו אוחיל עד ישלח כרי¹
 לקבוץ את שאריה צאני,
 לו אתשירי² מניבי אשקרי,
 אולי ירצה שיר הניוני. — — —

ב. ינדל נא.

ינדל נא כח ארני
 ונד צר קהרה ינדל,
 וקנדם יקבץ המוני
 אל עפל בחן ומנדל.
 יאסף חרפתי ממוני
 להיות מדמיתם ננדל,
 יאמרו³: אם עו דתך ננדל,
 מדוע אתה קכה כל⁴? — — —

רוכפי בןממו ישיח
 בראות צירי אותי ישקה⁴ —
 כי אותי מאז הונית.
 והו הכל פיהו יפצה;
 כי אשר יאהב יוכיח
 והוא כאב את בן ירצה;
 ואם בראש לב מקשית,
 בסוף מקים מעשר דל.

1 מלי, שלחו כר" (ישעיה פ"ו, א), שיש פותרים: שלוח, הירולדי. וכאן הכונה על אליהו הנביא. — 2 פעל נגזר מן השם "תשורה". — 3 שבשכול שאני נבדל מדתם הם אומרים. ומה יפה המליצה הלקוחה מלשון הכתוב: "מדוע אתה ככה דלי". — 4 אויבי, בראותו כי צורו וכו', הוא אומר כי אלהים עוזבי; אבל הכל יפצה וכו'. — 5 בראשית ד"ו, פז. — 6 ירושלים.

בְּיַד נְכָרִים וְגַם קוֹנִים
 צֵאן נְהוּגָה — הוּגָה³.
 בַּת אֵיתָנִים, בְּלִי אוֹנִים
 הִיא נְסוּגָה — סוּגָה
 בְּשׁוֹשְׁנִים, עֵתָה צְנִים
 עֲלֵי שְׁעָרִים — עָרִים⁴.
 רַבַּת תַּפְאָרֶת תִּשְׁאָה,
 מִר מִמְעוֹנָה — עוֹנָה,
 בְּרֵאוֹת צַר כְּשַׁחַל וְנָאָה,
 רַד הַמוֹנָה — מוֹנָה⁵;
 מוֹל קִנְיָה תְּרַחֵף תִּדְאָה
 בְּדַמְיוֹנָה — יוֹנָה,
 יֵאֵת נוֹזְלִיָּה תִרְאָה
 תוֹף מִסְגָּרִים — גָּרִים.
 אֵל יוֹשֵׁב קִדְּם סֵלַת, אֵל
 בַּת חֲשׂוּבָה — שׁוּבָה,
 וּבְנֵי קִדְּר וַיִּשְׁמַעְאֵל
 תוֹף לְהִבָּה — הִבָּה,
 וְלִמְחֹת כְּעֵנן הוֹאֵל
 מִרְחֻבָּה — חוּבָה;
 אֵז תִּשִׁיר תוֹף הַהִרְאֵל
 שָׁם דְּקָרִים — קָרִים.
 ו. יְגוֹל שְׁנָתִי.
 יְגוֹל שְׁנָתִי
 דוֹר חֲמֻדָּתִי
 מִתוֹף עִפְסָפִי;

לְשֹׂאֵל עַל חֲמֻדַּת לְבָבִי;
 חֲמֻק עֵבֶר¹ הַשִּׁיבוֹנִי.
 רַצְתִּי אֵז כְּשִׁיר לְסוּבֵב
 לְבַקֵּשׁ דוֹד לֹז לֵב חוּבֵב,
 אוֹלִי אֵת נִפְשֵׁי יוֹשֵׁב
 וַיִּשְׁמַע קוֹל תַּחְנוּנִי.
 אֲחַפֵּשׂ אֵת דוֹד אֲהַבְתִּיו
 בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מְצֵאתִיו,
 לֹא עָנִי עַת קִרְאתִי,
 כִּי מִפְעֵלִי² הוֹנִיחוּנִי.
 לֹא בָקַל אֵלֶּה נוֹחַלְתִּי
 כִּי אִם לְדַבְּרוֹ יַחַלְתִּי,
 וְכִימִים אֲשֶׁר נִרְדַּפְתִּי
 מוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי.

ה. יִלְאָה נְשֹׂא.

יִלְאָה נְשֹׂא לֵב עוֹל שְׁבִיָּה
 שָׁח אֲמָרִים — מָרִים,
 בְּרֵאוֹת אֲרַץ רַבַּת יִפְיָה
 בָּה נַעֲדָרִים — דָּרִים,
 וּבַתוֹף הוֹד הַר הַמּוֹרְיָה
 שָׁם נֶאֱזָרִים — זָרִים,
 בְּמִקּוֹם שָׁם יִשְׁבוּ שְׁכֵמֵי יָה
 עִם יִשְׂרָאֵל³ — שְׂרָיִם.
 שׁוֹאֵף רוּחַ כְּמוֹ תַנִּים
 כִּי עֲנָה — נוּגָה,

1 עוֹנוֹתִי. — 2 אוֹלִי „יִשְׂרָאֵל“ תַּחְנוּמֵי שֶׁל „מוֹסְלִימוֹת“, בְּנוֹ דַת מַחְסֵד. — 3 חֲפֵעַל מִן הַמְעוֹד „הוּגָה“. — 4 עֵתָה קוֹצִים („צְנִים“) עַל הַשְּׁעָרִים צוֹמְחִים („עָרִים“). — 5 מוֹנָה (חֲמִיצַר לֹה) רוֹדָה אֶת עִמָּה.

יפְדֶה דַל נְכוּהַ
 בְּשִׁבְי הוֹנֶה
 חֲרוּצִים יָמִו.
 לְמַרְקָב יוֹצִיא
 אֶת עַם תְּפָצִי
 נֶצֶר סַרְעָפִי.
 אַל תֵּל תִּלְפִּיּוֹת
 יִקְבֹּץ שִׁיּוֹת
 הַמָּה נִדְחוֹת.
 שָׁם בְּשָׁן יִרְעוּ
 וַיִּשְׁבְּעוּ
 שׁוֹבֵעַ שְׁמָחוֹת;
 יִשְׁלַח לִי מִנְּרוֹ
 לְקַבֵּץ נִפְרוֹ
 מֵאַרְבַּע רוֹחוֹת.
 אֲנִי אֲשִׁיר שִׁיר
 וְאֶסִּיר סִיר
 מִתּוֹךְ סַעֲפִי.

ז. יְדֻמָּה נוֹד־דָּוִד.

יְדֻמָּה נוֹד־דָּוִד כְּנוֹר
 יִטְרַף טְרַף, אָדָם אָבֵל;
 אִשׁ חֲשָׁקוֹ בִּי סִנוֹר
 וּלְבָבִי אֵינְנוּ אָבֵל;
 אֲדַמָּה כְּסִים עָגוֹר
 תִּגַּל עֵינֵי כָמִי מִיכָל;

אֲשֶׁב מִשְׁתַּאֲה
 וּמֵאֵד נִכְאָה
 בְּרַב שַׁרְעָפִי:
 חֲשַׁבְתִּי יָמִים,
 יְדִיד תָּמִים
 שְׁבָן תּוֹךְ סַפִּי.
 אֲעִיר לוֹ נִיבִי
 בְּתָם לְבִי
 וּבְנִקְיוֹן בְּפִי.
 שְׁחִי לוֹ אָרִים
 לְבַקָּרִים
 וְאַשְׁחַר פְּנִי:
 בְּשִׁיר אֶתְחַנֵּן
 וְאֶתְלוֹנֵן
 בְּצַל סִסְמִי.
 אִם שׁוֹכְנֵי סָנָה
 סָף לֹא יִבְנֶה,
 שְׂוֹא עֲמְלוֹ בּוֹנֵי!
 הוּא יִבְנֶה עִירִי
 יֵאִיר נְרִי
 כְּאוֹר עַפְעָפִי.
 רִיבּוֹת שְׁפָתֵי
 בְּנִינּוֹתֵי
 יִקְשִׁיב מִשְׁמִי:
 לִי שְׁלוֹם נַעֲשֶׂה
 חֲנוּן, עוֹשֶׂה
 שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו;

לי אָני תולעת
 יתן לב לפרד לו מנחות.
 ויחפץ למשת
 בלפי אמרות צחות:
 לנאנו פי נקעת
 ולשוני נרתעת,
 פליאה היא דעת
 מני. נשנקה לא אוכל.

ח. יבא דודי.

יבא דודי לנן עָדנו,
 למה מני פאָכי כרח?
 על מי נמש מעט צאנו
 ולרום מעונתו ארח?
 השכח דוד בית מלונו
 ויום לי משעיר זרח?
 ישלח מבשר המונו
 חיש בגבור לרוץ ארה!
 שכח עפר קרית חנה
 ודביר הלל מקלל יופי;
 אליו אקרא ולא ענה
 ולו אתחנן כמו פי;
 יבוא לערש רעננה
 פאָשר הנה בימי חרפי!
 רשפי להבים פי הבעיר
 זידי, בנודו ממני;

פי בחיק זר אָנור
 בעם אויב אָנור,
 בלפי ציר אָנור,
 גלאיתי כלכל, לא אוכל.

שאף לב צל-פדיון
 פי חרבינוד דמו מצה,
 ואת דוד דר סביון
 מאז בקש ולא מצא:
 אהי כוז לגאיון
 אוהב פשע, אוהב מצה:
 עד נשקף אל עליון
 וישגב דל אביון
 מצר ובהרעיון
 ורחב-לב, אוהו לא אוכל.

רחק מני נואל
 כבודי ומרים ראשי;
 ואני כדל שואל
 יום יום אליו אשפך נפשי,
 אולי שירי יואל
 ולו גערב זמיר רחשי;
 אךכה תחנות אל²
 בהיות ידי לאל,
 פחד אלי איד-אל
 ומשאתו לא אוכל.

אל מי חונן דעת
 וצור שות חקמה בשוחות,

1 כלכי כתב עצור, שנתאסף. — 2 אלה.

אדרוש פדיום, מכל פדיון
ומפח מוקשי...

י. יושב במארב.

ישב במארב אור שינד
לצוד כל לכות, יפה!
שמת לבכם בנאונך
באור מצל משרפה,
ראיתוך בתוך חיק מונך
מתגרתו מתעלפה,
אז אמרת, שאלתי:
מי זאת כמו שחר נשקפה?

שינד ארכו תוך שבי
ובתגרת צר מתחלחלת,
נדספת אל ארץ צבי
אליו נהרי כאגלת,
גא על בנד קומי שבי
למה זה את מתעצלת?
ורדי באף על אויבך
צנוף יצנפוץ צנפה —

יא. יפתי.

יפתי, למה שינדך
לעידבל דורכים קע...?

נשאתי בנד איש שעיר
בשערתו ישפני.

אן נאם, רב יעבוד צעיר
אשר הודי ברבני? — — —

ט. לך שובן על.

לך שובן על, אפרוש שעלי
ונאשפיל ראשי
כדל ננעל ואנתיר על
ישועת נפשי:

יה, תן תעלי לכה רעל
ומרירות ראשי,
אל ממעל, מחל מעל
ותטאת בחשי!

שובן שחק שור צר שחק
! והקעיר אשי,
לבי שחק באמור: רחק
מפני אישי — — —

אשב שבי, בנד אויבי,
תחשיף שמשי,
עד רדה בי איש ערבי
ועבר בושי.

לולה ניום מאל איום
אשאל צאת חפשי,

1 כף יד (מלי), מי מדד כש עלו מימי, ישעיהו, (מי). — 2 תעלה, רפואה. — 3 מלי, ראש פתנים,
ארס. — 4 אלה דברי הקב"ה אל כנסת ישראל (כאשר ידבר תאוהב אל אהובתו). — 5 שיר נפלא, שנראה
בהשתפכות הנפש של תושב כוער באש אהבה. וסוף-סוף אין התושב אלא הקב"ה, והיפהיפה — כנסת-ישראל.

פאָחי שיר תהלה בתך ומנים,
 נעל במקסלה לרעות בננים.
 שער ראשך דמה תקנת חוטמ וקב,
 לחוף כאור חמה בקרבי להב,
 קרבתך אמה, לבי יאהב,
 דוברך, נעימה, מרב פנינים.
 רשפי אהבתך כלפיד יבער,
 ובים תשוקתך לקבי יסער,
 הן נות דודים גומך צאי משנער,
 שובי למנוחתך שקחי יגונים ---

יג. יפרש לבבי.

יפרש לבבי לשחות
 בים תקנה, במעט נטבע,
 לא מצא לו מִי־מנוחות,
 צאת לרוחה מאל יתבע:
 יה, השבע שובע שמחות
 ללב רוש ולען שבע,
 ופקוד, אלהי הרוחות,
 נפוצים ברוחות ארבע! ---

יד. שאנה לי.

--- שאנה לי כמו לביא
 בראות בן אמה ירדני:
 נחלי נדוד יבערו בי
 חשך שבינה ושופני:

יתנודו כל רואה בם
 יהיו כדנים תוף רשת,
 קרבתך שואפים, אכל
 לאורך יראו מנשת,
 הילל אשר כל מאורים
 לנגוד ילבשו כשת.

שם לתרדה נפש חושקים
 אור לתנה אשר זוכחת,
 ואש שינדף אשר תוף
 סגור לבם מתלקחת;
 חוסי נופלים במקמרת
 חשקה, לבלי ירדו שחת,
 בוערים הם פאחי אהבה
 כמו נחלת לוחשת.

רעה יפה מכל בנות
 תבנית היכל מקטבות,
 שפתה צורה, ושניה
 כמו עדר הקצובות.
 הטוב לה פי תשוקי
 בעיניך כל לבבות?
 רפאי נא מחץ מכתם
 ולננעם תני תחבשת ---

יב. יפה.

יפה את, ישלה, שינדף יונים,
 שפתותיך, בלה, כמו חוט שנים,

טו. יתנודדו.

יתנודדו כל שנותי
 פשיני במזמתי,
 גם ארדה כל שנותי
 עת אשוב בקדמתי:
 חנה דוד תוף יריעותי
 ובחר בקברתי—
 מתי ישוב למעונותי
 ותהי עוד נחמתי!
 שם לו חק לגור במעונים,
 מתוף אתלי נדה,
 עמו נדרו ששונים
 בלתי ישקתי בדה,
 אחרי שרים ורונים
 ענו כדורכים הידה.
 ידו כי עצרת מונים,
 עשרת מונים רדתי...

יו. עד אן.

עד אן תהי נד מעמי
 ובסתי תלנה את עמי!
 יבסתי לך עם יושב שבי
 ושיניו אליך כלו;
 הלא תראה דוד רב צבי
 אסיר בבור עוני כלוא,

שובה צבי, אל עיר צבי,
 רב לי שבי ביד מוני;
 פצני והצילני
 ואמר אל אמה תלאתי:
 בנה המת וכני החי!

יד. לך תקלה.

לך תקלה עיני
 עפר אהבים,
 לתשוקתך אני
 תוף אש להבים:
 עד מתי ירדני
 חבור עצבים!
 שובה תלצני
 מיד נוטלי,
 צורי נוטלי! — — —

טו. יפתתאר.

יפתתאר, יפתתאר, עדינה,
 עמי אבנה ואת ערבה עדינא;
 בעיר ציון מכון עליון חנינא,
 אני אפדה ואתן לך חנינה;
 יכרה מפנינים את פנינה,
 ישועת דר-מעונים חיש פנינא,
 שאי יום יום אלי מלכך תחנה,
 שאי שיר בעבור נפשך תחנינא.

רְשֵׁנִי בְּנֵאוֹת דְּשָׂאִים
 סֵן מְרַעֵי עַל כָּל שְׂפָיִים,
 בְּזִרְעָה קִבֵּץ מְלָאִים
 וּסְחָב אֲצִירֵי הַצֶּאֱן,
 וּסְחָב אֲצִירֵי הַצֶּאֱן.

אֶמְרֵ-נָא, פֹּדֵי, מִצִּילִי:
 עַד אֵן עֲוִילֵי מִנְהִילִי,
 יִרְשָׁנִי רוּעָה אֲוִילִי,
 וַיְהִי הֵבֶל רוּעָה צֶאֱן,
 וַיְהִי הֵבֶל רוּעָה צֶאֱן.

לְעִירֵי יַד־הַחֲוִרֵי בְּנֵי,
 הִבְיָאֲנוּ וּמְשׁוּל בְּנֵי,
 נֹאמֵר: לְגֹר בְּאֶרֶץ בְּאֲנֵי,
 כִּי שָׁמַי אֵין מְרַעָה לַצֶּאֱן
 כִּי שָׁמַי אֵין מְרַעָה לַצֶּאֱן.

דָּוֶן עַל עֲנִיִּים מְרֹדִים
 צְבָאוּ עֲלֵיהֶם גְּדֹדִים,
 הִבְטַ וְרָאָה הַעֲתֻדִים
 כָּל הָעוֹלָיִם עַל הַצֶּאֱן,
 כָּל הָעוֹלָיִם עַל הַצֶּאֱן.

יְכוּר כִּי אַתָּה לְמוֹ נִצַּח
 וְזֶר יְדוּשָׁם בְּקִצָּח;
 לְפָה וְנִחַת לְנִצַּח
 יִשְׁשֵׁן אַפְךָ בַּצֶּאֱן,
 יִשְׁשֵׁן אַפְךָ בַּצֶּאֱן: ?

מֵאֵן בְּדַחַתָּ בְּצִבִּי
 חֲזִיו בְּרַב יְגוֹן כְּלוֹ,
 וְאוֹיְבֵי וְאֲצִירֵי שְׁלוֹ
 וְנָם עֲצָמוֹ בּוֹזֵי שְׁמִי.

יִצְטַח חֵק לְהִיּוֹת מְסַמֵּךְ
 כָּל מִדָּ וְרַעֵב וּנְקֻשָׁה,
 אִם תִּלְוָה הַעֲנִי עֲמִךְ
 לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשָׁה;
 הֲלֹא תִרְאֶה כִּי מִדָּ עֲמִךְ
 מִכָּל עִם בּוֹזֵי וּמְשַׁקֵּה;
 אוֹתוֹ מְרַב מִיָּם הַמִּשָּׁה
 וְחִישׁ לְחַם אֶת לוֹחֲמֵי — — —

יִת. יְדִידִי

יְדִידִי, רוּעִי, מְקִימִי
 מִמְרַקָּם אֲנִשִּׁי לְצִוֵּן,
 הַעֲיִדָה לִי עֲתָה: עַל מִי
 נִמְשַׁת מְעַט הַצֶּאֱן?
 נִמְשַׁת מְעַט הַצֶּאֱן.

שׁוֹב לְאֶסְרָךְ גְּדַחִיךָ,
 כִּי הֵם זְרַע אֲהוּבִיךָ,
 רָאָה אֶת שְׁלוֹם אַחִיךָ
 וְנָם אֶת שְׁלוֹם הַצֶּאֱן,
 וְנָם אֶת שְׁלוֹם הַצֶּאֱן.

בְּנֵה מְקֹדֵשׁ וְאֲרִיאֵל
 וְשַׁלַּח מִבֶּשֶׁר וְיִשְׂרָאֵל
 יֹאמֶר: בָּא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל,
 רַחֵל בְּאֵה עִם הַצֹּאֵן,
 רַחֵל בְּאֵה עִם הַצֹּאֵן!

כִּבְזָן אֱלֹסִים וְצֹאֵנָה
 וְחֻלְצִים מִיַּד שׁוֹנֵא
 וּמְהֵרָה עַל יְדֵי מוֹנֵה
 עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאֵן
 עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאֵן.

שירי מוסר ותוכחה.

רוֹדְפֵי חַמְדוֹת הַיָּם
 וְהוֹלְכִים אַחֲרֵי מְנַעֲמֵיו,
 רְאוּ כִי רָשַׁת לְכֶם מִן
 וַיּוֹם יוֹם וְשִׁטַּח תִּרְטְוֵיו,
 וְאִם הַיּוֹם יֵאָכִילְכֶם מִן
 מְחַר יֵאָכִילְכֶם רְתֻמֵּיו,
 וְאֲשֶׁרֵי אִישׁ בְּזוּלָתוֹ
 יִתְבּוֹגֵן מִה אַחֲרֵיתוֹ.
 אָנוּשׁ כְּמוֹ חֲצִיר יָמָיו
 כְּצִיץ הַשָּׂדֶה בֶּן יָצִיק,
 תְּמִיד הוּא יִחְשׁוֹב בְּזֻמְתּוֹ
 לְהִיּוֹת בְּרֵאשׁ נֹר וְצִיק,
 וּבְסַפְתֵּעַ יִחְשְׁבוּ שְׁמָיו
 יִשׁוּף בְּאֵין כְּנֶף וְצִיק,
 וּלְעִיגֵי בְּנֵי אֲשַׁפְתּוֹ
 יִהְיֶה כְּרֶמֶן אֲשַׁפְתּוֹ.
 לָבֵן אִישׁ לִקְבֵי הֵן יִפְנֶה
 אֲשֶׁר לֹא וְאֵת הַמְנוּחָה.

א. יברח בצל.

יִכְרַח בְּצֵל וְלֹא יַעֲמֹד¹
 גִּילַת תְּכַל וְשִׁמְחָתוֹ,
 וּמִה לְאִישׁ טוֹבוֹ יִחְמַד
 אִם הוֹךְ שִׁמְחָתוֹ אֲנִתָּתוֹ!
 אֵךְ צִדָּה לְדַרְכּוֹ יַצְמַד
 בְּמִטְרָם יוֹם אֲסִיפָתוֹ,
 יוֹם יוֹם בְּזִין לְמַחְרָתוֹ,
 כִּי לֹא יָדַע אָדָם עֵתוֹ.

שִׁמְחַת תְּכַל כְּמִקְוִיּוֹן
 בִּין לִיגְלָה הֵיךְ וְאִבְרָה,
 וְטוֹבוֹ בְּחֵלוֹם תִּצְוִיּוֹן
 וְלִבְבָר שְׁקָר וְבִדָּה.
 מִזֶּה לְשֹׁאֵן וְגִאִיּוֹן
 כִּי יִלְבֹּשׁ בּוּץ וְשֵׁשׁ וְכֹד
 אִם מְחַר טִיט יִהְיֶה סוֹתוֹ
 וְנוֹשׁ עֶפְרַת חֲתָלָתוֹ.

שָׁכְרוּ רָמָה,
 זִמְנֵי רָמָה
 אוֹתוֹ, וְאֵת נַפְשׁוֹ הוֹמֵם.
 בְּאִמּוֹר לוֹ: הוֹשׁ
 וְחַלֵּץ הוֹשׁ
 לְהַשִּׁיג קֶרֶן וְחֶמֶשׁ;
 מִה לָּךְ אֵל תָּם
 עַד יָמֵי תָם
 חֲלִדָּה וְאֵת תַּלְדֵי תַמְסִי.
 אוֹתוֹ יִפִּית
 עַד כִּי יִשִּׁית
 סוּפוֹ בְּבִהְמָה וְרָמֵשׁ.
 וְאִישׁ יִשְׁמַר
 נַפְשׁוֹ, יִזְמַר
 מוֹעֲצוֹתָיו כְּמוֹ חֶרְמֵשׁ,
 יִבְנֶה חֲלוֹף;¹
 בְּרֵאוֹת חֲלוֹף
 יִחֲלוֹף הַיּוֹם כְּמוֹ אֶמֶשׁ,
 וְלִשְׁוֹכֵן עַד
 יָשׁוּב אִישׁ, עַד
 אֲשֶׁר לֹא תִחַשֵּׁף הַשֶּׁמֶשׁ.

לְאֵם, כְּסִיל!
 וְלִרְאֵשׁ כְּסִיל²
 אֵל תִּהְרַם לְעֵלוֹת וְתִתְחַר.
 אֶךְ יוֹם תִּזְהַ
 מִי־בוֹר תִּזְהַ
 עַל נַפְשֶׁךָ קוֹדֵם מְחַר.

כִּי הַגּוֹף הוּא כְּמוֹ נִרְנָה
 לְהִכִּין צְדָה וְאֶרְוֹחָה,
 וּבְעֶרְבֵי שְׁבֵת חֵישׁ יִקְנֶה
 צָרְכּוֹ לְשִׁבוֹת בְּהִנָּחָה,
 וְהִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ
 וּלְפָנָיו הִיא סֶעֱלָחוֹ.

ב. ילדי זמן.

יְלָדֵי זְמַן וְזָמַן, וְהַמְנוֹת בּוֹצֵר;
 יִקְטֹף בְּאֶשֶׁר יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר,
 שׁוֹקֵד לְלִקֵּט עֵנָב, סִמְדָר עִם בָּסֵר,
 זָבֹן וְעוֹל יָמִים, רֶשֶׁת יוֹרֵשׁ עֶצֶר;
 רַבִּים וְנִכְבְּדִים, עִם דְּלִים נִכְבְּדִים,
 אֵין נִם אֶחָד שְׁלֵא מִלֵּא כְּפּוֹ קוֹצֵר.
 אוֹמֵם אֵין אֵל קוֹל שׁוֹעֵת בְּנֵי חֲלוֹף,
 הוּא בָּסֵף לֹא יִחַשְׁבֵי, שֵׁת עַל עֶפֶר בְּצֵר.
 לְבָן אִישׁ תְּבוֹנוֹת בָּר וְצֵדָה יָמוֹ,
 יִמָּאֵם חֲמֵדֵת זְמַן וְיִכְנִיעַ יָצֵר;
 חֲזוֹק וְרִדוּף תִּמְהָה, לְהַשְׁלִים נְשִׁמָּה,
 כִּי עֲצָמָה וְזִמְזָמָה מֵאֵל לֹא יִבְצֵר.

ג. יושב תבל.

יוֹשֵׁב תִּבְל
 רוֹדֵף תִּבְל
 כֹּא בַתְּבִל, חֲשָׁד יָמֵשׁ,

¹ בניו לעולם הזה. — ² ולראש כוכבים.

לָקַח חֶרֶשׁ	וּמָן לוחֵץ
תָּן וּכְחָרָם ¹	כָּל חַי לֹו חַץ
אוֹרֵךְ יִבְקַע וּכְשֹׁתֵר,	לְפַלֵּחַ לֵב וְלֹא אֵתֵר,
דָּם אֶל תִּקְנֹת ¹	עַד כִּי לֹו חַךְ
אֵל, אִם תִּקְנֹת	מִצֹּרֶף לוחֵץ
שְׁנֵי תַלְמִידֵי קִצְחָר ² ,	כְּלַחֲוֶה הַשּׁוֹר כָּל צֵאן מִבְּחָר ---

כִּי יֵשׁ מִרְפָּא
 אֵל כָּל מֵר פֶּה
 וְאוֹהָבֵי קִצְחָת שְׁמֵשׁ. ---

דעת
 אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

¹ עשה לבך חרש לדברי היצור, ואז בשמש (כתרם) יבקע אורך וכו'. -- ² מלשון הכתוב: "אם והיו חסאיכם בשנים, כשלג ילבינו".